

**SÄKERHETS- OCH
INTEGRITETSSKYDDSNÄMNDEN**

Yttrande

2009-02-05

Dnr 109-2008

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

**Betänkandet Åklagarväsendets brottsbekämpning, Integritet - Effektivitet
(SOU 2008:87)**

Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten har granskat förslagen i betänkandet främst utifrån sin uppgift att ur ett rättssäkerhets- och integritetsskyddsperspektiv utöva tillsyn av viss brottsbekämpande verksamhet som på grund av sekretess är undandragen allmän insyn.

Tillgång till rättsmedel

Utredningens uppdrag har innefattat att följa andra lagstiftningsprojekt som rör brottsbekämpande myndigheters behandling av personuppgifter. Framförallt har detta gällt lagstiftningsärendet angående en ny polisdatalag, vilket numera utgår från departementspromemorian *Behandling av personuppgifter i polisens brottsbekämpande verksamhet* (Ds 2007:43).

I betänkandet föreslås att i allt väsentligt samma regler ska gälla för åklagarväsendets brottsbekämpande verksamhet som för polisens brottsbekämpande verksamhet. Dock har utredningen inte alls berört de förslag i den nämnda promemorian som angår att bredda Säkerhets- och integritetsskyddsmyndighetens tillsynsuppgift från att endast angå Säkerhetspolisens personuppgiftsbehandling till att omfatta behandling av personuppgifter i all polisens brottsbekämpande verksamhet. Betänkandet har således förbigått att nämnden har genom lag inrättats för att åstadkomma ett effektivt nationellt rättsmedel i fråga om sådan verksamhet som på grund av stark sekretess är undandraget allmän insyn.

I sitt remissyttrande den 13 februari 2008 över den ovan nämnda departementspromemorian anförde Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten att ett grundläggande skäl för dess inrättande, hur nämndens tillsynsuppgift har utformats och att nämnden i sin instruktion är ålagd att till andra myndigheter överlämna resultatet av sin tillsyn för åtgärd är att Europadomstolen år 2006 i

målet *Segerstedt-Wiberg m.fl. mot Sverige* (Appl. no. 62332/00) fann att i fråga om Säkerhetspolisens registrering så uppfyllde vare sig Justitieombudsmannen, Justitiekanslern, den dåvarande Registernämnden eller Datainspektionen, ens sammantagna, kravet på effektiva rättsmedel enligt artikel 13 i Europakonventionen.

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden påpekade därför i sitt remissyttrande att Europadomstolens dom inte omnämndes i promemorian. Den domen borde enligt vad nämnden anförde tas i uttryckligt beaktande i den vidare beredningen, inte minst eftersom brist på allmän insyn till följd av stark sekretess förkommer inte bara när det gäller Säkerhetspolisens personuppgiftsbehandling utan även i fråga om personuppgiftsbehandling inom kriminalunderrättelseverksamhet och annan brottsförebyggande verksamhet som bedrivs av enheter inom den öppna polisen. Nämnden framhöll även att den rätt till s.k. partsinsyn i utredningsmaterial som åtalade har utan hinder av gällande sekretess inte ger annat än en begränsad insyn i den personuppgiftsbehandling som sker i den förebyggande verksamheten. Vidare noterade nämnden att en särskild utredare har i uppdrag att överväga begränsningar i åtalads rätt till partsinsyn (Dir. 2007:120).

Mot den angivna bakgrunden tillstyrkte Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden i sitt remissyttrande att dess tillsynsuppgift utvidgas från att angå Säkerhetspolisens personuppgiftsbehandling till att omfatta behandling av personuppgifter i all polisens brottsbekämpande verksamhet. Tyngdpunkten i nämndens tillsyn borde dock ligga på den personuppgiftsbehandling som är undandragen allmän insyn och där traditionella nationella rättsmedel inte är ägnade att vara effektiva. I den vidare beredningen borde det därför klargöras i vad mån nämnden skall vara skyldig att på begäran av en enskild kontrollera om han eller hon har varit föremål för personuppgiftsbehandling (jfr 3 § lagen [2007:980] om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet).

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden upprepade sina ovan nämnda synpunkter i sitt yttrande över departementspromemorian Antagande av rambeslut om skydd av personuppgifter som behandlas inom ramen för polissamarbete och straffrättsligt samarbete (Ds 2008:30).

Mot bakgrund av vad som nu anförts är det naturligtvis en brist att utredningen inte har beaktat de frågor om tillgång till rättsmedel som tagits upp inom ramen för bland annat lagstiftningsärendet om personuppgifter i polisens brottsbekämpande verksamhet. Det bör i den vidare beredningen av utredningens förslag övervägas om inte också sådan personuppgiftsbehandling inom åklagarväsendet som på grund av sekretess är undandragen allmän insyn

bör omfattas av Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens tillsyn, exempelvis sådan behandling vid den särskilda åklagarkammaren för säkerhetsmål.

Det kan understrykas att nämndens tillsyn redan omfattar Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten i fråga om deras deltagande i användning av hemliga tvångsmedel och därmed sammanhängande verksamhet. Det gäller även när den sammanhängande verksamheten angår personuppgiftsbehandling (jfr 1 § lagen [2007:980] om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet).

Gemensamt tillgängliga uppgifter

I betänkandet föreslås att uppgifter i åklagarväsendets brottsbekämpande verksamhet ska få göras gemensamt tillgängliga. Direkt åtkomst till uppgifter ska dock begränsas till vad varje befattningshavare behöver för att fullgöra sina arbetsuppgifter.

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden har i tidigare sammanhang påpekat att införandet av modern informationsteknik är angelägen och ansluter sig således till utredningen i den frågan. Nämndens gjorda erfarenheter visar tydligt att föråldrad lagstiftning, som bl.a. innebär att uppgifter förvaras i många olika och i landet utspridda register, inte bara på ett oönskat sätt hämmar brottsbekämpningen utan också avsevärt försvårar en effektiv tillsyn av myndigheternas personuppgiftsbehandling.

Med ett införande av modern informationsteknik kommer alltså effektiviteten att öka beträffande såväl brottsbekämpningen som tillsynen av densamma ur ett rättssäkerhets- och integritetsskyddsperspektiv.

Det bör särskilt betonas att uttrycket att uppgifter är ”gemensamt tillgängliga” gäller på myndighetsnivå. För att en enskild befattningshavare ska kunna ta del av en uppgift måste han eller hon ha behörighet att göra detta.

Vidare dokumenteras i de moderna systemen all användning – liksom försök därtill – genom s.k. loggningar, något som medger en reell och effektiv tillsyn och annan kontroll som i sin tur innebär ett effektivt förebyggande och beivrande av missbruk.

Med andra ord ger de moderna informationstekniska systemen förutsättningar för ett stärkt integritetsskydd, något som inte alltid har uppmärksamrats i den allmänna debatten. Ett stärkt integritetsskydd kräver dock noggrant utarbetade säkerhetsrutiner.

Åklagarväsendets tvångsmedelsdiarier

I anslutning till sina ovanstående synpunkter vill Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden särskilt framhålla det angelägna behovet av att så snart som möjligt utmönstra de över 40 pappersbaserade diarier över hemliga tvångsmedel som fortfarande förs inom åklagarväsendet. Dessa diarier bör ersättas av ett nationellt elektroniskt diarium. Med ett sådant modernt diarium skulle inte bara nämndens tillsyn och annat integritetsskydd avsevärt stärkas. Också brottsbekämpningen skulle effektiviseras, bland annat genom att samordning mellan olika brottsutredningar förenklas. Det bör framhållas att sekretesskäl e.d. inte talar emot ett sådant nationellt system. Själva upptagningarna av hemlig teleavlyssning och andra hemliga tvångsmedel behandlas nämligen redan i ett nationellt informationstekniskt system som uppfyller krav på hög säkerhet.

Gallring av uppgifter

Avslutningsvis vill Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden uppmärksamma de till synes motstående frågor som gallring av uppgifter innebär ur ett integritetsskyddsperspektiv. Å ena sidan ska naturligtvis personuppgifter, särskilt känsliga sådana, gallras så snart det är möjligt. Uppgifterna kan ju då inte längre spridas. Å andra sidan har nämnden genom sin verksamhet kunnat konstatera att om det inte bevaras någon dokumentation om vilka uppgifter som har funnits registrerade så försvåras eller omöjliggörs en kontroll i efterhand. Bland annat har då enskilda personer en i praktiken begränsad tillgång till effektivt rättsmedel i fråga om vad som kan ha utgjort personuppgiftsbehandling i strid mot lag eller annan författning. Det bör därför – inte bara inom åklagarväsendet utan inom brottsbekämpningen överlag – övervägas en ordning som innebär att uppgifter genom gallring inte längre är tillgängliga för de brottsbekämpande myndigheternas operativa verksamhet samtidigt som de bevaras för bland annat tillsyn och kontroll.

Detta yttrande har beslutats av nämnden. I beslutet har ledamöterna Anders Eriksson, ordförande, Göran Håkansson, Birgitta Carlsson, Linnéa Darell, Susanne Eberstein, Gun Hellsvik, Berit Jóhannesson och Alf Karlsson deltagit. Föredragande har varit rättssakkunniga Jessica Bertilsson.

Anders Eriksson

Jessica Bertilsson